

Потпуковник **НИКОЛА МИЛАТОВИЋ**

„ЗАПРЕЧАВАЊЕ У ОДНОСУ НА СИСТЕМ ВАТРЕ“

У „Војном делу“ бр. 6 за 1952 годину изашао је чланак мајора Стјепана Шћетарића „Запичевање у односу на систем ватре“, у коме писац, по нашем мишљењу, није обухватио нека питања која су битна за правилно схватање значаја и улоге запречавања уопште. Осим тога има и неких поставки са којима се начелно не слажемо. Тежећи да докаже да препрека остаје препрека, без обзира да ли је брањена (тучена ватром браниоца) или не, он је дошао до закључка да ако би се сматрало да „препрека није препрека ако није брањена ватром“ и „ако бисмо препреке посматрали само у вези са ватреним системом, лишили бисмо се предности оног запречавања које се сада врши масовном применом запречних минско-експлозивних средстава...“, услед чега би се могло доћи у „дилему“ да ли запречавање треба спроводити ако оно није у систему ватре. Разматрајући питање односа између запречавања и система ватре, он је донекле помешао појам активности препреке са појмом организације запречавања, што у суштини није једно исто.

По нашем мишљењу, овакво пишчево гледиште на запречавање уопште било би непотпуно, јер се запречавање — као елемент борбе — не може посматрати одвојено од других борбених дејстава, нити питање препреке — као елемента запречавања — третирати посебно, тј. ван целокупног система запречавања и без везе са другим елементима одбране: ватром, маневром, ударом и др. Вероватно су писца на ова размисљања навела тврђења Ружерона, који о препрекама каже: „Дуго се држало да је бескорисна свака препрека која није брањена ватром. Али тврђење је погрешно ако сама препрека даје ватру у моменту савлађивања“¹⁾. Ружерон свакако мисли на активно својство експлозивно-минских препрека, јер су ове једино способне за наносење губитака непријатељу. Међутим, он никако не запоставља узајамну везу препрека и ватре јер даље наводи: „Било да је препрека неки зид, ров, мрежа од жице или минско поље, најпростија идеја да она буде искоришћена јесте да се стави иза ње бранилац који ће је тући фронталном ватром“.

Наш „Упут о запречавању“ предвиђа запречавање као систем разноврсних препрека (природних и вештачких) брањених ватром. При томе се наглашава да је оперативно запречавање редовно повезано са системом артиљериске и пешадиске ватре, али се предвиђају и изузеци када то није могуће остварити, док се за тактичко запречавање предвиђа да оно буде усклађено са системом ватре. Да ли у

¹⁾ К. Ружерон „Будући рат“, стр. 200—201, издање „Војног дела“, 1952.

овим поставкама има неке суштинске противречности са појмом да „препрека остаје препрека иако није ватром тучена“? По нашем мишљењу нема никакве разлике, јер се кроз ову поставку испољава оправдано схватање да ће препрека, ма каква она била, бити најбоље искоришћена ако се брани ватром, пошто ће у том случају бити теже савладана.

На питање писца „до које мере и када је рентабилно везивати ватру са препрекама?“ могли бисмо одговорити: *до највеће мере и у свим приликама када је то могуће*. Другим речима, запречавање у смислу стварања техничких препрека нападачу треба увек комбиновати са тзв. борбеним запречавањем, које није ништа друго него *поседање извесних земљишних тачака у циљу натеривања нападача на превремено развијање, носећи му по могућству и губитке*. Ова форма нарочито долази до примене у маневарској одбрани и у повлачењу, из чега је, заправо, и произашла борба за препреке, у којој је нападач тежио да препреку што пре савлада, док је бранилац тежио да му ватром то спречи. Према томе, сматрамо да је питање писца: „зашто се запречавање као целина и препреке уопште желе по сваку цену повезати са ватром и какве штетне последице од таквог искључивог решења могу наступити“ — неоправдано, јер доводи до нереалног закључка о „дилеми“.

У Првом светском рату, па чак и у првим годинама Другог светског рата, запречавање се углавном изводило у циљу отежавања саобраћаја и дотура, а каткад и ради стварања економских тешкоћа непријатељу. Тада се препреке махом нису браниле ватром, него су се небрањене прегуштале непријатељу, као што је био случај при повлачењу Немаца на Западном фронту, у фебруару 1917 године, или при повлачењу непријатеља после пробоја Солунског фронта, затим при отступању бивше Југословенске војске 1941 године, па и при повлачењу Црвене армије 1941 године (чиме се донекле може објаснити брзо надирање немачких снага), итд. При организацији запречавања у Првом светском рату више се поклањала пажња на техничку страну запречавања, док је тактичка страна била скоро занемаривана, а то је произилазило због тога што су се запрехе углавном примењивале ради отежавања непријатељског снабдевања и дотура из позадине. У каснијем току Другог светског рата поклоњена је првенствена пажња узajамној вези препрека и ватре, тако да је и тактичкој страни дат одговарајући значај. Усклађивање препрека са системом ватре било је нужно кад год су за то постојале могућности. На тај начин, непријатељ је био принуђен да се применом покретних снага бори за овлађивање препреком. Тако је препрека постала средство борбе, „оштро оружје без кога се бојиште није могло ни замислити“. Ово је нарочито дошло до изражаја на Источном фронту.

Када се говори о препрекама као елементу запречавања, и о запречавању као средству борбе (које се састоји у примени читавог система разноврсних препрека и других мера које најчешће примењује бранилац — а може и нападач — у циљу стварања повољних услова за себе), потребно је та два појма донекле разграничити. Препрека сама по себи, посматрана са њене техничке стране (била она

природна или вештачка), остаје препрека, без обзира да ли је брaњена или не, јер присиљава непријатеља да при наиласку на њу застане или да мења свој борбени поредак. Међутим, ефекат такве препреке биће већи ако се њена својства допуне ватром. Познато је да је мало препрека које могу зауставити нападача дуже времена, а то од њих не треба ни очекивати, јер непријатеља може коначно да заустави и уништи дејство браниоачеве ватре, а не препрека. Ми-слимо да кроз ту призму треба проматрати однос препреке и ватре, а не препреке саме за себе. Међутим, друга је ствар активност и пасивност препреке. Обично се каже да су пасивне оне препреке које не дејствују саме, јер нападачу не наносе губитке у људству и материјалу, док се препреке које саме дејствују (конкретно експлозивне) називају активним, јер непријатељу наносе губитке при наиласку на њих (на пример, мина може оштетити тенк, убити човека, итд.). Према томе, појам „запречавање“ у ширем смислу не означава технички појам, него део борбеног дејства јединице и оно се примењује зависно од идеје борбеног дејства, док се под појмом „препрека“ подразумева њена техничка страна и поставља се према идеји организације запречавања.

С друге стране, треба имати у виду да запречавање има двојак значај: оперативни и тактички. Тако запречавање у оперативном погледу претставља средство борбе у ширем смислу и чини део операције, а користи се као и сва средства која стоје на расположењу да би се сопствене снаге поставиле у што повољнији положај у односу на непријатеља. Елементи овог запречавања су разноврсни (рушења, поплаве, минирање просторија, затровавање, уништење економских центара, сировинских база, итд.), а све скупа чини један систем, садржан у појму „запречавање“, који има утицаја на дејство непријатеља, било посредно било непосредно. Познато је да су у току Другог светског рата велико пространство и широка примена запречавања у оперативном смислу отупили оштрицу немачког блицкрига на Истоку. А да су Немци после десанта савезничких снага успели да спроведу планско запречавање, као што је то учинила Рупрехтова група армија 1917 године, или као што је то применила 8 армија на вратима Египта, вероватно да савезничке тенковске дивизије не би онако неустрашиво надирале у срце Немачке.

Што се тиче запречавања у тактичком смислу, оно је средство инжињериске организације у тактичкој дубини положаја, и састоји се из сплета разних препрека тесно повезаних са системом ватре, при чему се ватра и препреке узајамно допуњују. Овде је циљ да се непријатељ, који се развио у борбени поредак, задржи на таквом отстојању од предњег краја да буде под што јачим дејством ватре браниоца. Уколико се то постигне препреке су оправдале своју намену, а намена препрека остала је кроз векове у суштини иста. Појавом нагазних мина неке препреке су добиле убитачно својство, као што је случај са минским пољима. Међутим, то ипак не мења суштинску страну, пошто и минско поље које непријатељ открије, а које није брањено ватром, губи своју активност, јер ће непријатељ наћи начина

да га отклони не трпећи при томе губитке. Такво минско поље у суштини не претставља ништа друго него једну пасивну препреку, с том разликом што се његово савлађивање врши релативно спорије, те се од такве препреке не може очекивати нешто више осим успоравања непријатељског напада. Дакле, препрека, без обзира на врсту, претставља само привремену меру, тако да она не може дефинитивно зауставити непријатеља. Ефикасност такве препреке огледа се у томе што је њено отклањање тешко и дангубно. Због тога се не бисмо могли сложити са поставком писца да се намена препреке временом мењала. Према нашем мишљењу намена је остала у суштини иста, али се у средству за стварање препрека и метод за пречавања усавршавали. Препрека има задатак да за извесно време задржи покрет непријатеља и да омогући да му се нанесу што већи губици, што се може постићи једино ватром.

При организацији одбране у смислу тактичког за пречавања треба поклонити особиту пажњу узајамном односу ватре и препреке и увек тежити да се препреке (без обзира на врсту) туку ватром, што опет не значи да треба ићи линијом да се свака мина или рушење морају тући. Међутим, што се тиче за пречавања у оперативном смислу, које се спроводи по замисли команданта оперативне јединице, ствар стоји друкчије; код овог за пречавања не захтева се увек коришћења ватра, али уколико и за то постоји могућност, треба је користити, јер препреке стварају тесна грла нападачу, кога баш у тим тесним грлима треба тући.

На крају, за пречавање као средство борбе, средство командовања или „рушење у маси“ новијег је порекла. Оно датира углавном из Првог светског рата, а његов значај, обимност и целисходност порасли су развитком технике, када су се на бојном пољу сукобиле милионске армије. Оперативно за пречавање се почело плански примењивати тек од 1916 године и као такво постало је средство командовања. Тако су Немци повлачећи се са линије: Арас — Перон — Соасон на линију: Арас — Камбре — Сен Кантен — Лан (које је извршено крајем фебруара и почетком марта 1917 године), приступили систематском за пречавању просторија испред новоизабране линије. Притом је Рупрехтова група армија оставила пустош на просторију дужине око 110 и дубине 35 км, те је Французима требало 5 дана само да савладају препреке и поново дођу у додир са непријатељем, а о нападу на нове немачке положаје нису могли мислити читаво 3 месеца.

Као што смо изнели, наше је мишљење да питање за пречавања треба посматрати шире, као средство борбе и везивати га, када је год то могуће, са елементима ватре и покрета. Препреке, саме по себи, са њихове техничке стране треба посматрати у склопу општег система за пречавања. Према томе, мисао у нашем „Упуту за за пречавање“ суштински је правилна, само је треба правилно схватити и примењивати.